

1 Co znamená pojem „rodičovská odpovědnost“ v praxi? Jaká jsou práva a povinnosti osoby s rodičovskou odpovědností?

Rodičovská odpovědnost znamená péči o nezletilé dítě, která zahrnuje právo a povinnost rodiče pečovat o dítě. Rodičovská odpovědnost zahrnuje právo péče o osobu dítěte (*péče o osobu*), právo spravovat majetek dítěte (*péče o majetek*) a právo rozhodovat o záležitostech týkajících se dítěte. Péče o majetek zahrnuje právo a povinnost spravovat majetek dítěte a rovněž dítě zastupovat. To nevylučuje právo dítěte, aby v zákonem stanovených případech spravovalo svůj majetek samo.

Rodič má s ohledem na své nezletilé dítě rozhodovací pravomoc, která spočívá v právu rozhodovat o každodenních záležitostech (souvisejících s obvyklou péčí) týkajících se dítěte. Rozhodování o každodenních záležitostech zpravidla znamená přijímání běžných rozhodnutí, k nimž dochází často a která nemají trvalý vliv na rozvoj dítěte. Kromě rozhodovací pravomoci má rodič s právem péče taktéž právo zastupovat své nezletilé dítě. Rodiče vykonávající společnou péči mají společné právo na zastupování.

Oba rodiče mají právo na styk se svými dětmi, což znamená povinnost a právo obou rodičů udržovat se svými dětmi přímý kontakt. Právo rodičů na styk s dětmi nezávisí na existenci péče. Rodiče mají vůči svým nezletilým dětem rovněž vyživovací povinnost.

2 Kdo obvykle nese rodičovskou odpovědnost vůči nezletilému?

Vzájemná práva a povinnosti rodičů a dětí vyplývají z pokrevního příbuzenství, který se zjišťuje zákonem stanoveným postupem. Žena, která dítě porodí, je jeho matkou. Muž, který dítě počal, je jeho otcem. Má se za to, že dítě počal muž, který byl manželem matky dítěte v době jeho narození, který uznal své otcovství, nebo jehož otcovství bylo určeno soudem.

Rodiče, kteří uzavřeli manželství, mají společnou rodičovskou odpovědnost, tj. péči o své děti. Nejsou-li rodiče dítěte v době jeho narození manžely, mají společnou rodičovskou odpovědnost, pokud neprojeví přání přenechat rodičovskou odpovědnost jednomu z rodičů s předložením prohlášení o úmyslu uznat otcovství nebo mateřství.

Pokud ani jeden z rodičů nezletilého dítěte nemá právo dítě zastupovat nebo pokud nelze rodiče dítěte zjistit, je dítěti ustanoven poručník. V tomto případě vykonává péči poručník. Povinností poručníka je zajistit výchovu a rozvoj dítěte a ochranu jeho osobních a majetkových zájmů.

Poručníkem může být dospělá fyzická osoba plně svéprávná (například příbuzný dítěte nebo třetí osoba), nebo právnická osoba (společnost či místní samospráva). Právnická osoba je poručníkem ustanovena v případě, nebyla-li vhodná fyzická osoba nalezena, nebo pokud rodič ve své závěti či dědické smlouvě uvedl, že by poručníkem měla být ustanovena právnická osoba. Právnická osoba musí pro osoby, které jsou v jejím poručnictví, systematicky hledat poručníky, kteří jsou fyzickými osobami, a poskytnout těmto poručníkům poradenství a odbornou přípravu.

Do ustanovení poručníka plní povinnosti poručníka dočasně obecní nebo městský úřad v místě bydliště dítěte zapsaném v rejstříku obyvatel, jsou-li splněny podmínky pro zřízení poručnictví. Při plnění povinnosti poručníka má obecní nebo městský úřad práva a povinnosti zákonného poručníka.

3 Pokud rodiče nejsou způsobilí nebo si nepřejí nést rodičovskou odpovědnost vůči svým dětem, je možné místo nich jmenovat jinou osobu?

Pokud rodiče nemohou nebo nechťejí nést rodičovskou odpovědnost vůči dítěti, mohou udělit souhlas s předáním dítěte k osvojení. Souhlas rodiče s osvojením nabývá účinnosti až po uplynutí osmi týdnů od narození dítěte a soudu nelze návrh na osvojení podat dříve, než souhlas rodiče nabude účinnosti. Se souhlasem rodiče může být dítě předáno osobě, která si přeje dítě osvojit, aby o ně pečovala před tím, než souhlas s osvojením nabude účinnosti. Pokud žádný z rodičů nezletilého dítěte nemá právo dítě zastupovat nebo pokud nelze rodiče zjistit, rozhodne soud o ustanovení zákonného poručníka z vlastního podnětu nebo na návrh obecního či městského úřadu nebo zúčastněné osoby.

4 Jestliže jsou rodiče rozvedeni nebo žijí odděleně, jak se stanoví rodičovská odpovědnost pro budoucnost?

V případě rozvodu manželství či rozluky musí rodiče rozhodnout o otázkách týkajících se další péče. Rodiče vykonávající péči se mohou dohodnout na opatřeních k výkonu společného práva na zastupování. Změnu ujednání o péči, včetně ukončení společné péče, však lze provést pouze prostřednictvím soudu.

Každý rodič je oprávněn soud v řízení o návrhu požádat o úplné či částečné přenesení péče o dítě na sebe. Soud poté může v soudním řízení rozsoudit i spor týkající se péče, vyžaduje-li se to společně s rozvodem manželství či placením výživného.

5 Jestliže se rodiče dohodnou na otázkách rodičovské odpovědnosti, jaké náležitosti musí splnit, aby tato dohoda byla právně závazná?

Rodiče vykonávající právo péče mohou výkon společné péče zajistit libovolně. Změnu ujednání o péči, včetně ukončení společné péče, však lze provést pouze prostřednictvím soudu. O záležitostech souvisejících s péčí rozhoduje a určuje je soud právně závazným způsobem. Při projednávání jakékoli záležitosti týkající se dítěte se soudy řídí především nejlepším zájmem dítěte, přičemž přihlížejí k veškerým okolnostem a oprávněnému zájmu příslušných osob. Spory týkající se péče představují záležitosti rodinného práva, které projednávají soudy na návrh a rozhodují o nich soudním příkazem. Za účelem určených práv vůči dítěti musí rodič podat soudu příslušný návrh.

6 Jestliže se rodiče nedohodnou o otázkách rodičovské odpovědnosti, jaké jsou alternativní prostředky pro vyřešení sporu bez účasti soudu?

Rodiče vykonávající právo péče mohou výkon společné péče zajistit libovolně. Změnu ujednání o péči, včetně ukončení společné péče, však lze provést pouze prostřednictvím soudu. Aby dospěli k dohodě, mohou rodiče využít službu rodinné mediace. Na příslušného poskytovatele služby je odkáze místní samospráva. Rodiče se mohou například dohodnout na úpravě styku s dítětem sami nebo s pomocí rodinného mediátora, je-li však dohoda porušena, musí se obrátit na soud a získat exekuční titul (tj. soudní příkaz).

Při rozhodování o úpravě styku s dítětem jedná soudy v soudním řízení rovněž jako smířčí orgány a snaží se dosáhnout dohody mezi rodiči ohledně styku s dítětem. Soudy co nejdříve strany vyslechnou a upozorní je na možnost využít pomoc rodinného poradce, zejména k dosažení společného stanoviska ohledně péče o dítě a odpovědnosti za ně. Soud může řízení týkající se dítěte pozastavit, pokud toto pozastavení nevede k prodávě poškozující nejlepší zájem dítěte a pokud jsou dotyčné strany ochotny absolvovat mimosoudní poradenství, nebo pokud by spor mohl být dle názoru soudu z jiných důvodů vyřešen dohodou mezi stranami.

7 Jestliže se rodiče obrátí na soud, o jakých otázkách týkajících se nezletilého může soud rozhodnout?

Pravomoc soudů zahrnuje záležitosti týkající se práva na rodičovský styk s dětmi, změn péče, obnovení péče, povinnosti platit výživné a změn výše výživného na žádost jednoho z rodičů.

8 Jestliže soud rozhodne o svěření dítěte do péče výlučně jednomu z rodičů, znamená to, že tento rodič může rozhodovat o všem, co se tohoto dítěte týká, aniž by to musel konzultovat s druhým rodičem?

Vzájemná práva a povinnosti rodičů a dětí vyplývají z příbuzenství, což znamená, že rodič, jehož potomkem dítě je, má povinnost o dítě pečovat. Vzájemná práva a povinnosti rodiče a dítěte závisejí na tom, komu je dítě svěřeno do péče, tj. vykonává-li péči o dítě pouze jeden rodič, může tento rodič rozhodovat o veškerých záležitostech, aniž by nejprve konzultoval s druhým rodičem.

Rodič může mít dítě ve výlučné péči od jeho narození, například v případech, kdy rodiče vyslovili přání přenechat rodičovskou odpovědnost jednomu z rodičů s předložením prohlášení o úmyslu uznat otcovství. Jednomu z rodičů může být dítě svěřeno do výlučné péče rovněž například v níže uvedených třech případech.

Rodiči je dítě svěřeno do výlučné péče v případě, že v řízení o návrhu požádal soud o úplné či částečné přenesení péče o dítě na sebe. Rodič obvykle požádá o svěření výlučné péče v případě, že rodiče vykonávající společnou péči žijí trvale odděleně, nebo si z jiného důvodu již nepřejí vykonávat společnou péči.

Rodič může vykonávat péči sám rovněž v případech společné péče rodičů, byl-li u jednoho z rodičů výkon práva péče pozastaven. Je-li výkon výlučné péče o dítě svěřen jednomu z rodičů na základě právních předpisů nebo soudního rozhodnutí pozastaven a nelze-li očekávat, že důvody pro pozastavení výkonu pomínou, svěří soud dítě do péče druhému rodiči, je-li to v souladu s nejlepším zájmem dítěte.

Soud svěří dítě do péče druhému rodiči rovněž tehdy, pokud rodič vykonávající výlučnou péči zemřel nebo byl péče o dítě zbaven, ledaže to je v rozporu s nejlepším zájmem dítěte.

9 Jestliže soud rozhodne o společné péči rodičů, co to v praxi znamená?

Vykonávají-li rodiče společnou péči, pečují o dítě společně a plní povinnosti v oblasti péče na vlastní odpovědnost a jednomyslně s přihlédnutím k celkovému blahu dítěte. Rodiče vykonávající společnou péči mají rovněž společné právo na zastupování.

Jestliže rodiče vykonávající společnou péči nedospějí k dohodě ohledně záležitosti, která je pro dítě důležitá, může soud na návrh jednoho z rodičů udělit rozhodovací pravomocí v této záležitosti jednomu rodiči. V případě přenesení rozhodovacích pravomocí může soud výkon rozhodovacích pravomocí omezit nebo uložit rodiči vykonávajícímu toto právo dodatečné povinnosti.

10 Na jaký soud nebo úřad je třeba se obrátit s žalobou přiznání o rodičovské odpovědnosti? Jaké náležitosti je nutno dodržet a jaké dokumenty je třeba předložit?

O sporech v souvislosti s péčí rozhodují okresní soudy. V případě sporu týkajícího se péče musí navrhovatel podat okresnímu soudu návrh na rozhodnutí o dané záležitosti v řízení o návrhu. Návrh je nutno podat okresnímu soudu v místě bydliště dítěte.

V návrhu musí být uveden název soudu, osobní údaje navrhovatele, dotčené osoby a jejich dětí, jakož i výslovná žádost navrhovatele. V návrhu musí být mimoto uvedeny příslušné skutečnosti a navrhovatel musí předložit důkazy, které má k dispozici. Návrh musí podepsat navrhovatel nebo jeho zástupce. V případě zástupce musí být k návrhu přiložena plná moc či jiný dokument potvrzující zmocnění k zastupování.

Návrh a příslušné doklady je nutno předložit soudu písemně v estonštině. Nepodá-li účastník řízení návrh, žádost, stížnost nebo odpor v estonštině, soud osobu předkládající tyto písemnosti požádá, aby ve lhůtě stanovené soudem zajistila překlad.

O záležitostech týkajících se určení práv rodiče ve vztahu k dítěti a úpravy styku s dítětem, tj. záležitostech souvisejících s péčí, lze rozhodnout rovněž v soudním řízení na základě žaloby, pokud se to požaduje ve spojení s řízením o rozvod manželství nebo o výživném.

11 Jaké řízení se v těchto případech používá? Existuje zrychlené řízení?

Soudy projednávají záležitosti související s péčí na základě návrhu podle ustanovení týkajících se soudního řízení sporného s přihlédnutím k rozdílu, které jsou stanoveny s ohledem na řízení o návrhu (viz občanský soudní řád [1]).

V rámci zrychleného řízení může soud rozhodnout pouze o výživném, jež má platit rodič, který s dítětem nežije ve společné domácnosti. Záležitosti související s péčí nelze projednávat ve zjednodušeném řízení. Záležitosti související s péčí jsou však záležitosti, které jsou projednávány na návrh, a proto se liší od běžného řízení. V řízení o návrhu zjistí soud skutečnosti a získá potřebné důkazy sám, nestanoví-li zákon jinak. Soud není vázán žádostmi nebo skutečnostmi, které předloží účastníci řízení, ani jejich hodnocením skutečností, nestanoví-li zákon jinak. Rovněž požadavky na pořízení zápisu z jednání a na doručení písemností jsou méně přísné. V záležitostech souvisejících s péčí mohou soudy uložit také opatření k úpravě výkonu péče či styku s dítětem během soudního řízení nebo k zajištění dodržování dohod v budoucnu.

Soud může uložit preventivní nebo předběžná opatření, je-li důvod domnívat se, že by neuložení opatření mohlo znamenat ztížení či nemožnost výkonu soudního rozhodnutí. V záležitostech rodinného práva, o nichž se rozhoduje na základě návrhu, může předběžná opatření uložit každý soud, v jehož obvodu územní působnosti musí být opatření přijata. K těmto opatřením patří například navrácení dítěte druhému rodiči nebo plnění zákonné výživovací povinnosti; soudy mohou odpůrci mimo jiné nařídít, aby zaplatil výživné během řízení nebo aby složil jistotu za účelem plnění platební povinnosti.

[1] Občanský soudní řád (RT I 2005, 26, 197; RT I, 21.6.2014, 58). On-line: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513122013001/consolide>

12 Mohu získat právní pomoc na pokrytí nákladů řízení?

Dospěje-li soud k závěru, že určitá fyzická osoba není vzhledem ke své finanční situaci schopna uhradit náklady řízení, může soud tuto osobu zcela nebo částečně osvobodit od nákladů na právní pomoc a uhrazení státního poplatku.

13 Je možno se odvolat proti rozhodnutí ve věci rodičovské odpovědnosti?

Rozhodnutí vydané v řízení o návrhu je příkazem, na nějž se vztahují ustanovení týkající se příkazů vydaných v soudním řízení sporném, nestanoví-li zákon jinak. Proti soudnímu příkazu týkajícímu se péče lze podat opravný prostředek v souladu s obecnými ustanoveními, kterými se řídí odvolací řízení, pokud se odvolávající strana domnívá, že rozhodnutí soudu prvního stupně je založeno na porušení právního předpisu (jestliže například soud prvního stupně uplatnil nesprávně ustanovení hmotného či procesního práva). Z výše uvedených důvodů lze Nejvyššímu soudu podat rovněž kasační opravný prostředek.

14 V určitých případech může být nezbytné obrátit se na soud, aby rozhodnutí ohledně rodičovské odpovědnosti vymohl. Jaký postup se v těchto případech použije?

Záležitosti související s péčí jsou projednávány v řízení o návrhu. V záležitosti rodinného práva rozhodnuté na základě návrhu vydá soud soudní příkaz, který je vykonatelný, jakmile nabude účinnosti, nestanoví-li zákon jinak. Soudní příkaz vydaný ve věci rozhodnuté na základě návrhu představuje exekuční titul.

Jestliže povinný nesplní soudní příkaz týkající se péče dobrovolně, bude tento vykonán v řízení o výkonu rozhodnutí na základě návrhu podaného oprávněným. Za tímto účelem musí oprávněný podat návrh soudnímu vykonavateli, v jehož obvodu územní působnosti má povinný bydliště nebo sídlo nebo kde se nachází majetek povinného. V záležitosti týkající se styku s dítětem spolupracuje soudní vykonavatel v řízení o výkonu rozhodnutí se zástupcem místní samosprávy v místě bydliště dítěte, nebo výjimečně v místě bydliště povinného, který má zkušenosti s jednáním s dětmi. V případě potřeby může soudní vykonavatel místní samosprávě navrhnout, aby bylo dítě dočasně umístěno do ústavu sociální péče. Brání-li povinný nucenému výkonu, může mu být uložena pokuta.

15 Co bych měl učinit, aby bylo rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti, které bylo vydáno soudem v jiném členském státě, uznáno a vykonáno v tomto členském státě?

Podle nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti je rozhodnutí vydané v jednom členském státě uznáno v ostatních členských státech, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení. Nařízení se vztahuje na všechny členské státy Evropské unie s výjimkou Dánska.

Rozhodnutí o výkonu rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k dítěti, které bylo vydáno v určitém členském státě, které je v tomto členském státě vykonatelné a které bylo doručeno, bude vykonáno v jiném členském státě, pokud bylo v tomto členském státě na návrh zúčastněné strany prohlášeno za vykonatelné. Za tímto účelem je nutno podat soudu návrh na prohlášení vykonatelnosti.

Soud, kterému je nutno návrh podat, lze vyhledat [zde](#).

Strana, která žádá o uznání nebo vznáší proti uznání či vykonatelnosti námitku, musí předložit:

- jedno vyhotovení rozhodnutí, které splňuje podmínky nezbytné pro uznání jeho pravosti, a
- osvědčení o rozhodnutích ve věcech rodičovské zodpovědnosti.

Formulář je k dispozici [zde](#).

Rozhodnutí týkající se rodičovské zodpovědnosti se neuznává:

- je-li takové uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem členského státu, v němž se o uznání žádá, přičemž jsou vzaty v úvahu zájmy dítěte;
 - jestliže bylo rozhodnutí, s výjimkou naléhavých případů, vydáno, aniž mohlo dítě využít práva být vyslechnuto, a tím byly porušeny základní procesní zásady platné v členském státě, v němž se o uznání žádá;
 - bylo-li rozhodnutí vydáno v nepřítomnosti strany, která nebyla písemně vyrozuměna o zahájení řízení v dostatečném časovém předstihu a takovým způsobem, který by jí umožnil přípravu na jednání před soudem, pokud není zjištěno, že tato strana rozhodnutí jednoznačným způsobem přijala;
 - na žádost jakékoli osoby, která prohlašuje, že rozhodnutí zasahuje do její rodičovské zodpovědnosti, pokud bylo vydáno, aniž mohla tato osoba využít práva být vyslechnuta;
 - jestliže je neslučitelné s pozdějším rozhodnutím ve věci rodičovské zodpovědnosti, které bylo vydáno v členském státě, v němž se o uznání žádá;
 - jestliže je neslučitelné s pozdějším rozhodnutím ve věci rodičovské zodpovědnosti, které bylo vydáno v jiném členském státě nebo ve třetí zemi, ve které má dítě obvyklé bydliště, za předpokladu, že toto pozdější rozhodnutí splňuje podmínky nezbytné pro jeho uznání v členském státě, v němž se o uznání žádá,
- nebo
- jestliže nebyl dodržen postup stanovený v článku 56 nařízení (ES) č. 2201/2003.

16 Na který soud v tomto členském státě bych se měl obrátit, chci-li napadnout uznání rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti, které bylo vydáno soudem v jiném členském státě? Jaký postup se v těchto případech použije?

Soud, kterému je nutno návrh podat, lze vyhledat [zde](#).

Strana, která žádá o uznání nebo vznáší proti uznání nebo vykonatelnosti námitku, musí předložit:

- jedno vyhotovení rozhodnutí, které splňuje podmínky nezbytné pro uznání jeho pravosti, a
- osvědčení o rozhodnutích ve věcech rodičovské zodpovědnosti uvedené v článku 39 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003.

Formulář je k dispozici [zde](#).

17 Jaké právo použije soud v řízení o rodičovské zodpovědnosti, jestliže dítě nebo strany nežijí v tomto členském státě nebo mají různou státní příslušnost?

Podle estonského mezinárodního práva soukromého [1] se vztahy mezi dítětem a rodiči řídí právem země, ve které má dítě bydliště.

Mezi státy, které jsou signatáři Haagské úmluvy z roku 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí, je mimoto použitelná tato úmluva.

Určení rozhodného práva může být rovněž předmětem dohod o právní pomoci. Estonská republika uzavřela dohody o právní pomoci s těmito zeměmi:

Dohoda o právní pomoci a právních vztazích mezi Estonskou republikou, Litevskou republikou a Lotyšskou republikou (1993)

Dohoda o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních uzavřená mezi Estonskou republikou a Ruskou federací (1993)

Dohoda o právní pomoci a prvních vztazích ve věcech občanských a trestních uzavřená mezi Estonskou republikou a Ukrajinou (1995)

Dohoda o právní pomoci a prvních vztazích ve věcech občanských, pracovních a trestních uzavřená mezi Estonskou republikou a Polskou republikou (1999).

Jelikož všechny strany dohod o právní pomoci, které byly uzavřeny s Litvou, Lotyšskem a Polskem, jsou rovněž stranami Haagské úmluvy z roku 1996, rozhodly se strany používat při určování rozhodného práva ustanovení úmluvy.

[1] Zákon o mezinárodním právu soukromém (RT I 2002, 35, 217). On-line: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513112013009/consolide>

Poslední aktualizace: 05/07/2019

Za originální verzi stránky (v jazyce daného členského státu) odpovídá příslušné kontaktní místo Evropské soudní sítě. Překlad pořídily útvary Evropské komise. Je možné, že změny, které v originální verzi případně provedly orgány daného členského státu, nebyly ještě do překladů zapracovány. ESS-O ani Evropská komise neodpovídá ani neručí za informace a data, které tento dokument obsahuje či na které odkazuje. Předpisy v oblasti autorských práv členských států odpovědných za tuto stránku naleznete v právním oznámení.